

4. Блогершу из КР подозревают в распространении фейка о передаче земель Таджикистану <https://ru.sputnik.kg/20231006/kyrgyzstan-tadzhikistan-zemelnye-uchastki-chon-alayskiy-rayon-bloger-1079187352.html>
5. В Минфине рассказали о распространяемом фейке про министра Бакетаева <https://ru.sputnik.kg/20231029/kyrgyzstan-minfin-almaz-baketaev-1080001382.html>
6. Как машинное обучение влияет на алгоритм ранжирования ленты новостей в Facebook <https://habr.com/ru/companies/skillfactory/articles/539070/>
7. Малышева Д.В. Революционные события 2010 в Киргизии: Основные предпосылки и реакции мирового сообщества/ Вестник Московского университета. - №1 – 2011 г.- с.130
8. Правовой анализ проекта закона Кыргызской Республики «О манипулировании информацией». // <https://internews.kg/wp-content/uploads/2020/05/adilet-manipulation.pdf>
9. Эсенбаев А.Э. Участие СМИ на местных выборах в Кыргызстане./ Вестник СПбГУ. - №3 – 2016 г. - с. 54146

УДК 82. 004-89.

<https://doi.org/10.56122/.v1i2.200>

АЛАЙЧИЕВ СЫДЫКТЫН ЧЫГАРМАЛАРЫН ЖАСАЛМА ИНТЕЛЛЕКТТИН ЖАРДАМЫ МЕНЕН ЖАНДАНДЫРУУ

Ырысбаева Айсырга Алмаматовна
Ош мамлекеттик педагогикалык университети

Аннотация: Бул макалада Алайчиев Сыдыктын чыгармаларын жасалма интеллекттин жардамы менен жандандыруу маселеси каралат. Алайчиевдин чыгармалары кыргыз адабиятындагы өзгөчө орунду ээлеген чыгармачылык мурас катары таанылып, алардын идеялык жана көркөмдүк өзгөчөлүктөрү иликтенет. Жасалма интеллект технологиялары аркылуу чыгармаларды кайрадан иштеп чыгуу, визуализациялоо жана жаңыча окурмандык тажрыйба түзүү мүмкүнчүлүктөрү изилденет. Макалада жасалма интеллекттин адабиятта колдонулушу, анын адабий чыгармаларды жаңы муундагы аудиторияга жакындатуудагы ролу жана чыгармачылыкты санариптештирүү маселелери талкууланат. Ошондой эле, Алайчиевдин чыгармаларын санарип форматка которуунун жолдору, алардын мазмундук жана стилистикалык өзгөчөлүктөрү жасалма интеллекттин жардамы менен кантип сакталары жана өнүктүрүлөрү талданат.

Ачык сөздөр: Алайчиев Сыдык, адабият, чыгарма, жасалма интеллект, билим берүү

ВОЗРОЖДЕНИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. АЛАЙЧИЕВА С ПОМОЩЬЮ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Ырысбаева Айсырга Алмаматовна
Ошский государственный педагогический университет

Аннотация: в данной статье рассматривается вопрос о возрождении произведений Алайчиева Сыдыка с помощью искусственного интеллекта. Произведения алайчиева признаны творческим наследием, занимающим особое место в кыргызской литературе, исследуются их идейные и художественные особенности. С помощью технологий искусственного интеллекта исследуются возможности переработки произведений, визуализации и создания нового читательского опыта. В статье обсуждается использование искусственного интеллекта в литературе, его роль в приближении литературных произведений к аудитории нового поколения и вопросы оцифровки творчества. Также будут проанализированы способы перевода произведений алайчиева в цифровой формат, как их

содержательные и стилистические особенности сохраняются и развиваются с помощью искусственного интеллекта.

Ключевые слова: Алайчиев Сыдык, литература, творчество, искусственный интеллект, образование

THE REVIVAL OF ALAICHIEV'S WORKS WITH THE HELP OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Urusbaeva Aisyga Almatovna
Osh State Pedagogical University

Abstract: This article discusses the issue of reviving the works of Alaichiev Sydyk with the help of artificial intelligence. Alaichiev's works are recognized as a creative heritage that occupies a special place in Kyrgyz literature, their ideological and artistic features are being investigated. With the help of artificial intelligence technologies, the possibilities of processing works, visualization and creating a new reading experience are being explored. The article discusses the use of artificial intelligence in literature, its role in bringing literary works closer to the audience of a new generation and the issues of digitization of creativity. The methods of translating Alaichiev's works into digital format will also be analyzed, as well as how their content and stylistic features are preserved and developed with the help of artificial intelligence.

Keywords: Alaichiev Sydyk, literature, creativity, artificial intelligence, education

Киришүү:

Кыргыз адабиятында Алайчиев Сыдык өзүнүн өзгөчө стилдеги чыгармалары жана терең идеялары менен окурмандардын көңүлүн буруп келет. Анын чыгармаларынын мазмуну өмүр-өлүм, жакшылык, жамандык, аруулук, сулуулук сыяктуу жалпы адамзаттык проблемаларга арналган санат-насыят, улуттук менталитетти, тарыхый окуяларды жана руханий баалуулуктарды камтып, адабий мурастын маанилүү бөлүгү катары каралып, дүйнө таануучулук мааниси зор [1]. Заманбап технологиялардын өнүгүшү менен адабиятты жандандыруунун жаңы ыкмалары пайда болууда, анын ичинде жасалма интеллектти колдонуу өзгөчө орунга ээ. Алайчиевдин чыгармаларын санариптештирүү жана жасалма интеллекттин жардамы менен алардын идеялык жана көркөм баалуулуктарын жаңы деңгээлде сунуштоо мүмкүнчүлүктөрү изилденип каралды. Жасалма интеллекттин адабиятка болгон таасири жана анын чыгармачылыкты заманбап технологиялар менен айкалыштыруу жолдору окурмандарга жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачып берүүдө маанилүү фактор болуп саналат. Алайчиевдин чыгармаларын жандандыруу аркылуу адабияттын жаңы технологиялар менен айкалышуусунун маанисин жана келечегин карап чыгуу максаты коюлат.

Алайчиев Сыдыктын чыгармалары кыргыз адабиятындагы классикалык мурастардын бири катары саналат. Анын чыгармаларында улуттук баалуулуктар, кыргыз элинин турмушу жана менталитети терең чагылдырылган [1]. Мындай чыгармачылыкты жаңыча жандандыруу мүмкүнчүлүгү – заманбап технологиялардын жардамы менен гана мүмкүн. Жасалма интеллект бул жаатта кеңири мүмкүнчүлүктөрдү сунуштап, адабий тексттерди жандандыруунун жаңы ыкмаларын киргизүүдө [3].

Жасалма интеллекттин чыгармаларды жандандыруудагы ролу

Жасалма интеллект адабият жаатында ар кандай инновацияларды ишке ашырууга өбөлгө түзүп келет. Мисалы, GPT-4 сыяктуу тил моделдери текстти талдоо жана кайра жаратуу функцияларын аткарып, адабий чыгармаларды санарип форматта кайрадан сунуштоо мүмкүнчүлүгүн берет. Алайчиевдин чыгармаларын жасалма интеллект аркылуу иштеп чыгуу аларды жаңы муундагы окурмандарга түшүнүктүү жана жеткиликтүү кылуу үчүн чоң мүмкүнчүлүк болуп саналат. Мисалга алсак, чыгарманын айрым каармандарынын диалогдорун, окуялардын жүрүшүн кайрадан иштеп чыгып, текстти визуалдык же үн

форматында сунуштоого болот. Бул окурманга окуялардын атмосферасын жакындан сезүүгө жана чыгарма менен терең байланыш түзүүгө жардам берет.

Текстти талдоо жана стилистикалык өзгөчөлүктөрдү сактоо

Алайчиевдин чыгармаларында өзгөчө стилистикалык өзгөчөлүктөр, анын ичинде бай сөз байлыгы жана улуттук колорит бар[1]. Жасалма интеллектти колдонуу менен тексти кайра жаратууда бул өзгөчөлүктөрдү сактап калуу маанилүү. Мисалы, жасалма интеллект тексти грамматикалык жана стилистикалык жактан талдап, анын мазмунун жана оригиналдуулугун бузбай туруп кайра иштеп чыгуу мүмкүнчүлүгүнө ээ. Ал үчүн чыгарманын негизги элементтерин (тема, идея, каармандар, окуялар) так аныктап, аларды санариптештирүүнүн жана визуализациялоонун формалары аркылуу жандандыруу керек.

Чыгарманы визуалдаштыруу жана анимациялоо

Чыгарманын мазмунун жандандыруунун дагы бир жолу – анын негизинде анимация же аудиовизуалдык контент түзүү[4]. Мисалы, Алайчиевдин чыгармаларындагы каармандарды жана окуяларды анимациялоо аркылуу окурман көркөм дүйнөгө тереңирээк кирип, чыгарманын эмоционалдык жана идеялык баалуулуктарын жаңыча кабылдай алат. Жасалма интеллект визуализация процессинде чыгарманын түпкү маанисин жана көркөм өзгөчөлүктөрүн сактап калуу үчүн чоң роль ойнойт. Мисалга алсак, чыгарманы VR же AR технологиялары аркылуу көрсөтүп, окурманга окуяларды жандуу сезүү мүмкүнчүлүгүн берүү заманбап адабиятты жайылтуудагы маанилүү кадамдардан болот.

Чыгарманы жаңыча сунуштоо жана окурмандык тажрыйба

Жасалма интеллект Алайчиевдин чыгармаларын жаңы муундагы окурмандарга сунуштоодо чоң роль ойнойт. Мисалга алсак, чыгарманы окурман өз кызыкчылыгына жана окуу темпине жараша өзгөртө ала тургандай форматта сунуштоо мүмкүнчүлүгү пайда болот. Окурман чыгарманын айрым бөлүктөрүн терең изилдеп же жогорку темпте окуп өтүүгө мүмкүнчүлүк алат. Мындай ыкма адабий чыгарманын кызыктуулугун жана ага болгон кызыгууну арттырат.

Жыйынтыктап айтканда, Алайчиев Сыдыктын чыгармаларын жасалма интеллекттин жардамы менен жандандыруу кыргыз адабиятын жаңы деңгээлге чыгаруунун жана анын баалуулуктарын сактап калуунун маанилүү жолу болуп саналат. Жасалма интеллект технологиялары тексти жандандыруу, визуалдаштыруу жана жаңыча окурмандык тажрыйба түзүүдө кеңири мүмкүнчүлүктөрдү сунуштап, кыргыз адабиятын заманбап окурмандарга жакындатууга жардам берет. Алайчиев Сыдыктын чыгармаларын жасалма интеллекттин жардамы менен жандандыруу кыргыз адабиятын заманбап технологиялар менен айкалыштырып, жаңы муундагы окурмандарга сунуштоонун эффективдүү жолу катары каралууда[4]. Жасалма интеллект чыгарманын идеялык жана көркөмдүк өзгөчөлүктөрүн сактап калуу менен тексти кайра жаратуу, визуалдаштыруу жана интерактивдүү форматтарда сунуштоо мүмкүнчүлүгүн берет. Бул ыкма аркылуу окурмандар чыгармаларды тереңирээк түшүнүп, алардын мазмунун жана баалуулуктарын жаңыча кабыл алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат. Ошондой эле, жасалма интеллект технологиялары адабиятты санарип дүйнөгө көчүрүүдө жана аны кеңири аудиторияга жайылтууда маанилүү курал катары кызмат кылат. Алайчиев Сыдыктын чыгармаларынын санарип форматта жаңыча жандануусу кыргыз адабиятын байытып, келечек муундарга жеткирүүдө чоң салым кошору шексиз.

Адабияттар.

1. КЫРГЫЗ АДАБИЯТЫ ЭНЦИКЛОПЕДИЯЛЫК ОКУУ КУРАЛЫ Бишкек – 2004. 34-б.
2. Азимбаев, Д.Ж. Искусственный интеллект и машинное обучение / Д.Ж. Азимбаев, И.А. Куан, И.В. Гулида // Вестник современных исследований. - 2019. - № 1.3 (28). - С. 6-7. –
3. Бабич, Н. А Анализ эффективности применения интерференционной нейронной сети для решения задачи распознавания образов / Н.А. Бабич // Вестник современных исследований. - 2019. - № 2.3 (29). - С. 5-8.

4. Байнов, А.М. Роль и место робототехники в современном мире / А.М. Байнов, Р.С. Зарипова // Наука и образование: новое время. - 2019. - № 1 (30). - С. 93-95.
5. Баррат, Д. Последнее изобретение человечества: искусственный интеллект и конец эры Homo sapiens / Джеймс Баррат; [пер. с англ. Наталья Лисова]. - 2-е издание. - Москва: АНФ, 2019. - 396 с. 6. Васильева Д. Тенденции в развитии искусственного интеллекта.

УДК:372.851

<https://doi.org/10.56122/..v1i2.179>

МАТЕМАТИКА БОЮНЧА СТАНДАРТТУУ ЭМЕС МАСЕЛЕЛЕР, АЛАРГА КОЮЛУУЧУ ТАЛАПТАР ЖАНА ФУНКЦИЯЛАР

Мадраимов С. ОшМПУнун профессору п.и.к.
madraimov.saparbek@mail.ru

Белек кызы Ч., ОшМПУнун окутуучусу,
магистрант cbelekkzy@mail.ru

Төлөн кызы Бүкадича-ОшМПУнун магистранты

Аннотация

Мектеп курсунун математикасы боюнча стандарттуу эмес маселенин ар түрдүү окумуштуулар берген аныктамаларына көңүл бурулуп, стандарттуу эмес маселе дегенге аныктоо берүүгө аракеттер жасалды. Стандарттуу эмес маселелер окуучулардын математикага болгон кызыгуусун арттырары, аларды стандарттуу эмес турмуштук кырдаалдарда багыттоого жана оригиналдуу чечимдерди табууга үйрөтөрү жазылып, стандарттуу эмес маселелердин ролу баса белгиленди.

Макалада, 7-класстын алгебрасы боюнча “Сызыктуу теңдемелерди чыгаруу” темасын, 8-класстын алгебрасы боюнча “Квадраттык теңдемелерди чыгаруу” темасын өткөндө, бир нече стандарттуу эмес мисалдар келтирилип, аларга коюлуучу айрым талаптар белгиленди. Ошондой эле стандарттуу эмес маселелердин функцияларына кеңири орун берилген жана стандарттуу эмес маселелердин функциялары традициялык маселелердин функциялары менен салыштырылып, айырмачылыктары чагылдырылган.

Ошентип, математиканы окутууда стандарттуу эмес маселелер бардык негизги дидактикалык функцияларды аткараары көрсөтүлгөн.

Түйүндүү сөздөр: Стандарттуу маселе, стандарттуу эмес маселе, талаптар, функциялар, ыкмалар, идеялар.

НЕСТАНДАРТНЫЕ ЗАДАЧИ, ТРЕБОВАНИЯ И ФУНКЦИИ ПО МАТЕМАТИКЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Мадраимов С. - профессор, кандидат пед.наук ОшГПУ
madraimov.saparbek@mail.ru

Белек кызы Ч – магистрант-преподаватель ОшГПУ
cbelekkzy@mail.ru

Төлөн кызы Бүкадича – магистрант ОшГПУ

Аннотация

Обращено внимание на определения нестандартной задачи школьного курса математики, данные различными учеными, и предприняты попытки дать определение нестандартной задачи. Нестандартные задачи повышают интерес учащихся к